

Szaksosztályi Értesítő.

I. Választmányi ülés.

Szaksosztályunk jan. hó 19-én vál. ülést tartott, melynek tárgya a közgyűlés előkészítése volt. Meghallgatta s helyben hagyta a titkár által írt vál. jelentést. Megvizsgálta és helyesnek találta az elnök pénztári számadásait. Megállapította az elnök által kidolgozott költségelőirányzatot.

II. Közgyűlés.

Az Erdélyi Múzeum-egylet bölcelet-, nyelv- és történettudományi szaksosztálya f. év jan. 21-ikén tartotta évi rendes közgyűlését, a melynek kiváló fontosságot adott a szaksosztály fennállásának tizedik évfordulója.

Dr. Szamosi János elnök a következő beszéddel nyitotta meg a közgyűlést:

Tisztelt szaksosztályi Közgyűlés!

Hét év telt el azóta, hogy a tisztelt szaksosztály bizodalma az elnökséggel először kitüntettet. Ez idő alatt nem mulasztottam el egy alkalmat sem, hogy ne hangsúlyozzam egyesületünknek hívatottságát arra, hogy a magyar nemzeti tudományosság második középpontjává küzdje fel magát.

Hogy egy nemzet tudományos kifejlődésének eszközlésére egy középpont nem elégséges, azt már többen kimondották és bizonyításra nem szorúl.

Hogy hazánkban Kolozsvár van hívatva ily második középpontnak, kitűnik abból, hogy Kolozsvár már 1871-ben, tehát az egyetem felállítása előtt, a rideg statistikai számok szerint is, az értelmiségi százalékoknál fogva, közmíveltség tekintetében az ország összes városai között a második helyet foglalta volt el (Keleti Károly, Hazánk és népe közigazdaság és társadalmi statistika szempontjából. Pest, 1871. 421. lap).

Ebben a városban pedig az Erdélyi Múzeum-egyletnek jutott a dicső feladat a második központ organumát megalkothatni. Jutott pedig már kezdetben az alapítók határozott szándékánál — s az egyesület tekintélyes alaptőkénél — fogva Épen azért egyesületünk ennek a feladatnak tudatában ismételtén hozzá is fogott volt ily organum megalkotásához. Az objectív történetírás feladata lesz kideríteni az okokat, a melyeknél fogva ezek a nagy tudományyal és hazafini buzgósággal eszközölt kísérletek meghiúsultak.

Azóta azonban, hogy az Erdélyi Múzeum nagy alapítójának Mikó Imre grófnak sikerült a szerencsés frigyét a Múzeum-egylet és a tudomány egyetem közt létrehozni, s a két testület férfiai kezét fogták a nagy feladat megvalósítására, s a kedvező szervezeti alakulást is megtalálták, semmi kétség sem fogható fenn az iránt, hogy egyesületünk két testvérszaksosztályának közlönyei

már most is a második tudományos középpont organumai, miután az egyetemnek mint ilyennek, külön közlönye nincsen.

Véleményem szerint ezt kell czélül kitűznünk, ezt szem előtt tartva közlönyeinket megítélnünk

Ha már most végig tekintünk szakosztályunk eddig megjelent tíz kötetén [mert a második szakosztálynak régebb és kiterjedtebb működéséről szólni e helyről magamat hivatottnak nem érzem], erősen hiszem, nem csak pirúlni nincs okunk, hanem erős hittel és bizalommal nézhetünk a jövő elébe.

A kiadott 310 íven annyi alapos tudomány, annyi lángoló hazaszeretet, annyi hamisítatlan nemzeti szellem van letéve, hogy azokra mindenkor bátran utalhatunk, mint működésünk és létjogosultságunk bizonyítványaira.

Meg van azokban egyesületünk illetve szakosztályunk minden egyes tagjának a maga része, de az érdem oroszlánrészé az a négy férfiút illeti, a kik tíz év alatt közlönyünket bár fokozott sikerrel, de mindenkor egyenlőn lángoló buzgósággal szerkesztették.

Epen azért csak kedves kötelességet teljesítek, a mikor szakosztályunk nevében Schilling Lajos, Hegedüs István, Szinnyi József és Szádeczky Lajos tagtársainknak, mint a tíz évfolyam szerkesztőinek köszönetet mondok.

A tíz évfolyam egy nyugvó pontot jelez. Mint a bérzetetőre törekvők meg-megállanak s a meghaladott útra vissza-visszatekintenek, úgy tekintünk vissza mi is ma az előttünk levő tíz tartalmas kötetre. De a bérzetető még messze van. Tekintetünket előre irányozva mondjuk tehát: *excelsior!*

Ezzel a közgyűlést megnyitom.

SZAMOSI JÁNOS.

Az éljenzéssel fogadott elnöki megnyitó után *Szádeczky Lajos* titkár-szerkesztő olvasta fel a választmány következő jelentését:

Tisztelt Közgyűlés!

35 éve, hogy az Erdélyi Múzeum-Egylet nagynevű alapítói megalkották abból a czélből, hogy gócpontjátúl szolgáljon az erdélyi részekben a tudományos törekvéseknek, a tud. irodalom művelésének, a közművelődésnek. Azóta ez az egyesület teljesíti itt az erdélyi részekben azt a hivatást, a mit a fővárosban a M. T. Akadémia s a többi tud. társulatok együttvéve. Mondhatjuk, hogy ebből sarjadt ki a kolozsvári tud. egyetem is. s most mindkettő karöltve, gyűjteményeik közösen használva igyekezik rokon hivatását teljesíteni.

10 éve telt el a múlt év végén annak, hogy az Erd. Múzeum-egylet kebelében megalakult a mi szakosztályunk, a bölcsélet-, nyelv- és történettudomány fejlesztése, terjesztése, irodalmának ismertetése végett.

A 10 éves évforduló, ha jubileumra nem is, de minden esetre készlet egy kis visszapillantásra, szakosztályunk fejlődésének főbb mozzanatai áttekintésére, hogy lássuk a multat és tanulságot merítsünk belőle a jövőre.

Az 1883. okt. 19-én tartott értekezleten alakult meg a szakosztály; nov. 28-án tartott szakülésén állapította meg szabályzatát, a mely tehát immár egy évtizeden át szolgálta iránytű gyanánt szakosztályunkat. Nem csoda, ha fejlettebb igényeinkhez képest most már némi részében módosítást igényel. Erre nézve a múlt évi közgyűléstől megbízatást nyervén, lesz szerencsénk az új ügyrend tervezetét előterjeszteni.

Ha szakosztályunk 10 éves pályafutásán végig tekintünk: a czéltudatos, komoly, intensív tud. működésnek, — a bár lassú, de fokozatos fejlődésnek képe tárul szemünk elé.

73 taggal kezdette meg 1884. elején szakosztályunk működését s azóta a tagok száma lassan bár, de fokozatosan (évről-évre átlag mintegy 10-esével) növekedett. A tagok létszámát így állapítják meg az egymást követő években:

73, 80, 83, 82, 95, 105, 123, 129, 139, 156. Ennyi volt a mult év elején. Mostani kimutatásunk az eddigieknél örvedetesebb gyarapodást mutat, a mennyiben a mult év végén nemcsak az átlagos tizzel, de három tized több tagot 185-öt regisztrálhattunk (ide nem számítva a most bejelentendő újabb 9 tagot). Ennek fele természetesen gyarapodás, felét abból nyertük, hogy az anyaegyesületnek több olyan tagját iktattuk szakosztályunk névsorába, a kik az Erdélyi Múzeumot járatták, tehát a szakosztály tagságának legfőbb elnyét élvezik. Ezeken kívül még mintegy 25-en kapják kiadványainkat többnyire lapok és folyóiratok.

Mindössze véve tehát 210 volt a mult év végén a létszáma annak a kis körnek, a melyet mi — hogy úgy mondjam — a mi szellemi fogyasztó közönségünknek tekinthetünk. Nem kiesnylendő szám vidéki egyesületnél, annak is csak egyik szakosztályánál, több mint kétszerese a tiz évvel ezelőtti tagok létszámának; de semmi esetre sem annyi, a mennyivel megelégedhetnénk s legkevésbé sem annyi, a mennyi arányban állana szakosztályunk szellemi működésével s e téren elért örvedetes gyarapodásunkkal.

A taggyűlés terén tehát t. közgyűlés nagyobb serénységet kell jövőben kifejtenuk, hogy megfelelhessünk kitűzött célunknak, fokozottabb igényeinknek, s hogy egyúttal szellemi működésünknek anyagi eszközeit neveljük.

Választmányunk e célból nagyobb actiot készűl megindítani. Kinyomatuk az Erdélyi Múzeum 10 évfolyamának tartalomjegyzékét s azt e napokban 500 példányban fogjuk szétküldeni az erdélyi részek s az egész ország nyílt közönségéhez, csatlakozásra, anyagi támogatásra híván fel azt. Hogy nagyobb sikert érjünk el, kérnünk kell szakosztályunk minden egyes tagját, vegye szívére felhívásunkat s igyekezzék ismerősei, barátai körében tagokat gyűjteni; mert nagy szükségünk van arra már csak azért is, hogy folyóiratunkat eddig terjedelmében fentarhassuk és tovább fejleszthessük.

A tagok szaporodásánál örvedetesebb képet mutat szakosztályunk 10 évi fejlődése a szellemi téren, a tud. működés gyarapodása s kiadványai tekintetében.

Kiadványaira nézve a szakosztály megalakulásakor azt határozta, hogy azok „fűzetenként, alkalom szerint fognak megjelenni, határozatlan számban és egyenként határozatlan terjedelemben, de minden évben összesen 20 nyomtatott íven.“ E célra a szakosztály a Múzeum-egylettől 1000 frt átalányt kapott évenként. Kiadott az első évben (1884-ben) 4 fűzetet 22 ívnyi terjedelemben, a 2-dikban ismét 4 fűzetet 21 íven, a 3-dikban újra 4 fűzetet 21 íven. A 4-ik évben (1887-ben) a Múzeum-egylet átalányát 1000 frtról 1500 forintra emelte fel s akkor már 5 fűzetet adott ki a szakosztály 30 íven s jövendőre nézve elhatározta, hogy azon túl kiadványai évenként 6 fűzetben, 2--2 havonként fognak megjelenni, 5 ívnyi (egész évben tehát 30 ívnyi) terjedellel.

Szakosztályunk kiadványainak ez a második fejlődési foka tartott 1888—1891 évig, a midőn fokozatosan emelkedett az évfolyam íveinek száma 33, 35, 36, 37 ívig.

A Múzeum-egylet méltányolván a szakosztály működésének örvedetes fejlődését, átalányát 1892-re 1800 frtra emelte fel. Szakosztályunk ennek következtében merész lépésre határozta el magát: kiadványait havi folyóirattá alakította át s az eddigi hosszú cím helyett „Erdélyi Múzeum“-nak nevezte azt el. Innen kezdődik kiadványainknak 3-ik fejlődési fokozata, a midőn íveinek száma 41-re emelkedett.

Sajnos, hogy ez a kedvező helyzet csak egy évig tartott. A Múzeum-egylet a mult évben pénzügyi helyzeténél fogva kénytelen volt átalányunkat 300 frttal lejobb ismét 1500 frtra szállítani s így mintegy kivette a talapatot alólunk, a melyen a havi folyóirat magaslatára emelkedtünk.

De mi az egyszer elért niveauról alább szállani nem akarván, fentartottuk azt a mult évben is havi folyóirat alakjában s fenn kívánjuk tartani jövődében is, abban a reménységben, hogy az 1800 frt átalányt a Múzeum-egylet pénzügyei javulásával visszanyerjük, vagy ha nem, saját erőnkől tagyűjtéssel és másféle eszközökkel fogjuk pótolni a hiányt.

A szellemi munkásság eredménye, kiadványaink terjedelme tehát 10 év alatt megkétszereződött, 20 ívről 40 ívre emelkedett s 4-éd évi folyóirathól havi füzetekké nőtte ki magát. És (a mi csaknem páratlan az egyesületek életében) a kétszer-annyit ugyanannyi tagsági vagy előfizetési díjért adjuk, mint 10 évvel ezt ezelőtt a felényit, helybelieknek 3, vidékieknek 2 frtéért. Ugy, hogy bátran elmondhatjuk, hogy a mi szakosztályunk tagsági díja s a mi ezzel egy jelentésű, a mi folyóiratunk aránylag a legesőbb az egész országban.

S azt hiszem azt is elmondhatjuk szerénytelenség nélkül, hogy munkatársaink sorában olyan kitünőségekkel dicsekedhetünk, a kik nagy országos egyesületek is diszére válnának.

A mult évfolyamban kiadtunk 21 önálló dolgozatot, 23 hazai könyvről s 16 külföldi munkáról szóló ismertetést és bírálatot, a különféle rovatában 42 közleményt; ezeken kívül Repertorium, Folyóiratok szemléje, Szakosztályi értesítő élenkítették és tették teljesebbé kiadványunkat. Mennyiség tekintetében is csak 2 ívvel adtunk kevesebbet, mint tavaly (39 ívet), 300 frttal kevesebb átalány mellett.

Adhattunk volna többet is. Munkatársaink valósággal ostromolnak nagyobb dolgozatokkal, a melyek közül nem egyet kellett visszaadnunk kimért terünkre való tekintettel.

A mult közgyűléstől megbízást kaptunk Apáczai Csere János székfoglalójának kiadására. Febr. füzetünk mellékleteként fog megjelenni.

Nem volna teljes 10 éves pályafutásunkra való visszatekintésünk, ha meg nem emlékeznénk azokról a férfiakról is, a kik ez alatt az idő alatt szakosztályunk élén állottak s a kiknek az elért eredményeket legnagyobb részt köszönhetjük.

Szakosztályunk első elnöke volt *Hóman Ottó*, alelnöke *Felméri Lajos*, titkára *Schilling Lajos*, a ki lelkes buzgalommal tiszteletdíj nélkül szerkesztette kiadványaink 3 évfolyamát. Első választmányi tagok voltak: *Szamosi János*, *Hegedüs István* és *Ferenzi Zoltán*. 1885 folyamán *Hóman Ottó* eltávozván *Kolozsvárról*, helyébe alelnökké *Felméri Lajos*, alelnökké *Szamosi János* választottat. Az 1887 év elején *Felméri Lajos* és *Schilling Lajos* egyéb elfoglaltatásai miatt visszalépévn addig viselt tisztségeikről, alelnökké *Szamosi János*, alelnökké *Szász Béla*, titkárrá *Hegedüs István* választottat. *Hegedüs István* 1891 elején a budapesti egyetem tanárává nevezetvén ki, helyébe titkár-szerkesztővé *Szinnyei József* lépett, a ki a mult év derekáig szerkesztette folyóiratunkat. A választmányban az első évben választottakon kívül működtek még: *Szász Béla*, *Felméri Lajos*, *Schilling Lajos*, *Erődi Béla*, *Török István*, *Farkas Lajos*, *Fazakas József*, *Szádeczky Lajos*, *Széchy Károly*. Elismeréssel kell neveiket regisztrálnunk 10 éves pályafutásunk eredményei elősorolásánál.

A mult év történetéből még annyi van hátra, hogy bemutassuk zársummadásunkat és a folyó évre előirányzott költségvetésünket.

Zársummadás 1893-ról.

A) Bevétel:

	Előirányzat.	Tényleg.
Pénztári maradék 1892-ről	323 frt 94 kr.	323 frt 94 kr.
Átalány a Múzeum-egylettől	1800 „ — „	1500 „ — „
Tagsági díjakból és hátralékokból	150 „ — „	232 „ — „

Előfizetésekből és nyomtatványok eladásából	60 frt — kr.	58 frt 46 kr.
Intercalaris kamatokból	40 „ — „	34 „ 43 „
	2373 frt 94 kr.	2148 frt 83 kr.

Tehát kevesebb a bevétel 225 frt 11 krral.

B) Kiadás:

	Előirányzat.	Tényleg.
Az Erdélyi Múzeum, 10 füzet, 37 $\frac{1}{4}$ (előir. 40 iv) iv nyomtatása, fűzése, boríték	800 frt — kr.	725 frt 68 kr.
Írói tiszteletdíj	1000 „ — „	864 „ 71 „
A szerkesztő tiszteletdíja	300 „ — „	300 „ — „
Irodai költség expeditio (írnok 12 frt, czimszalagok 18 frt, felszólítás fizetésre 2 frt, postabélyegek stb.)	60 „ — „	76 „ 51 „
Szolga díjazása	30 „ — „	30 „ — „
	2190 frt — kr.	1996 frt 90 kr.
Pénztármaradék 1893. év végén	183 „ 94 „	151 „ 93 „
Égyenleg mint fenn:	2148 frt 83 kr.	
Az előirányzottnál kevesebb a kiadás		193 frt 10 kr.
Az előirányzottnál kevesebb a maradék		32 „ 01 „

Költségvetési előirányzat 1894-re.

A) Bevétel:

Pénztármaradék 1893-ról	151 frt 93 kr.
Átalány a Múzeum-Egylettől	1500 „ — „
Tagsági díjakból 1894-re és hátralékokból	250 „ — „
Előfizetésből és nyomtatványok eladásából	70 „ — „
Intercalaris kamatokból	30 „ — „
Összes bevétel:	2001 frt 93 kr.

B) Kiadás:

Ez Erdélyi Múzeum nyomtatása, fűzése 10 füzet 3 $\frac{1}{2}$ ívvel összesen 35 iv	750 frt.
Írói tiszteletdíj (35×25 = 875)	850 „
A szerkesztő tiszteletdíja	300 „
Irodai költség, expeditio, írnok díjazása, nyomtatványok	70 „
Apáczai Csere János beszéde (52.50 + 4.40 + 4.80 + 30 = 91.70)	100 „
Szolga díjazása	30 „
Összesen:	2100 frt — kr.
Valószínű hiány	98 frt 07 kr.

A mi hiány mutatkozik, azt vagy a reménylett átalány-emelésből, vagy a tagok szaporodása által nyerendő tagdíjakból, vagy végső esetben rendkívüli megtakarításokkal kívánjuk elenyésztetni.

Új tagok toborzására fektetjük a fő súlyt. Lesz szerencsém ma is új 9 tagot bejelenteni. Szakosztályunk 10 éves pályafutásának eredménye után azt hisszük jogos önérzettel fordulhatunk további és nagyobb mérvű pártfogás kéréssel a hazai mívelt közönséghez, hisszük és reméljük, hogy támogatni fog

minket abban a törekvésünkben, hogy szakosztályunkat tovább fejlesszük, folyóiratunkat megtartsuk mai terjedelmében, hogy szellemi niveauját még feljebb emeljük, hogy itt erdélyi hazarészünk fővárosában egy tudományos irodalmi góczpontot létesítsünk s annak központjává szakosztályunk közlönyét, „Erdélyi Múzeum”-unkat tegyük.

Eme törekvéseink előmozdítására terjesszük a közgyűlés elé módosított ügyrend — tervezetünket; ennek előmozdítására kérjük taglársainkat új tagok gyűjtésére.

Nem magán érdek — hazafias ügy támogatására emeljük fel kérő szavunkat. A hazát szolgálni sokféleképp lehet, de alig van szebb tér erre, mint a tudomány, a cultura, az általános művelődés terjesztése. A mit őseink karddal szereztek, nekünk béke idején munkával kell megvédenünk, tudománnyal tovább fejlesztenünk.

Ennek a szolgálatában áll egyesületünk, szakosztályunk. A ki ezt támogatja: a hazának, a közjónak tesz vele szolgálatot. A hazaszeretetnek ősi magyar virtusa ma napság csak a komoly munka terén érvényesülhet. 10 év út-törő munkája egyengette előttünk az utat: a második decenniumot kezdjük el újult erővel, hittel és bizalommal, folytassuk kitartással, hogy nemzeti létünk második ezerévébe azzal a felemelő öntudattal léphessünk át, hogy hazánknak és nemzetünknek „megfizettük, a mivel tartozánk” s megtettük mindazt, a mi e téren tőlünk várható.

Kolozsvárt, 1894. jan 19-én tartott vál. ülésünkből.

SZAMOSI JÁNOS,
elnök.

SZÁDECZKY LAJOS,
titkár.

A zajos tetszéssel fogadott jelentés tudomásul vétele után *Moldován* Gergely olvasta fel *Ferenzi* Zoltán számvizsgáló társával irt jelentésüket, mely szerint a számadásokat teljes rendben találták s indítványukra a közgyűlés a pénztárkezelő elnöknek a szokásos fölmentvényt megadta és a pénztár önzetlen, pontos és lelkiismeretes kezeléseért köszöszönetét nyilvánította. A választmány költségvetési javaslata elfogadtatott.

Azután a szakosztály szabályzatának ill. ügyrendjének a választmány által előterjesztett tervezetét fogadta el a közgyűlés. (Külön közöljük.)

Elhatározta továbbá, hogy a f. évben minden hó első szombatján fogja rendes havi üléseit megtartani.

Új tagokul jelentkeztek és megválasztottak a következők: Dr. *Török* Imre gyakorló orvos Kolozsvárt, dr. *Bartók* Jenő ev. ref. káplán Kolozsvárt, *Bencze* Miklós tanárjelölt (mindhármat ajánlja a titkár), *Bazó* Mózes, *Bordó* Árpád, *Keith* Károly, *Olti* Mózes, *Rácz* Sándor tanárjelöltek (aj. Veress Endre) és *Somló* Bódog joghallgató (aj. Krenner Miklós).

Végül a tisztújítás ejtetett meg *Moldován* Gergely és *Veress* Endre szavazatszedő biz. tagsága mellett. Beadatott 23 szavazat s megválasztottak az új ügyrend alapján három évre tisztviselekül s vál. tagokul a következők: Elnökké *Szamosi* János dr.; alelnökké *Márki* Sándor dr.; titkárrá és szerkesztővé *Szádeczky* Lajos dr. egyetemi tanárok. Választmányi tagokká: *Farkas* Lajos dr., *Fazakas* József t. képezdei tanár, *Felméri* Lajos dr., *Ferenczy* Zoltán könyvt. igazg., *Finály* Henrik muz. egyl. főtítkár, *Gyalui* Farkas dr. hírlapíró, *Kanyaró* Ferencz univ. főgymn. tanár, *Lindner* Gusztáv dr., *Moldován* Gergely

dr., Nagy Károly keresk. akad. tanár, Schilling Lajos dr., Szász Béla dr., Széchy Károly dr., Török István dr. ev. ref. főgymn. igazg., Vajda Gyula dr. r. kath. főgymn. igazgató.

Ezzel elnök a közgyűlést bezárta.

III. Február havi ülés.

Szakosztályunk f. é. február havi ülését az első szombaton, 3-án d. u. 5 órakor tartotta, az egyetem bölcsészeti kara VIII. tantermében, Szamosi János elnökelete alatt.

1. Moldován Gergely dr. tartott felolvasást „Székelyek-é a mőczok?” cím alatt. Az „Erdélyi Múzeum”-ban fog megjelenni.

2. Gyulai Farkas dr. olvasott fel „Egy székely katonaköltőről a mult századból”. Az „Erdélyi Múzeum” fogja közölni.

3. Új tagokul jelentkeztek és felvétettek: Schäser F. könyv- és papirkereskedő Szászvároson (előfizető) aj. az elnök; a pozsonyi állami főrealiskola igazgatósága (aj. Márki Sándor); a zilahi ev. ref. főgymnasium (aj. az elnök.)

4. Titkár jelenti, hogy az „Erdélyi Múzeum” eddigi 10 évfolyamának tartalomjegyzékét előfizetési és taggyűjtési felhívással a választmány határozata alapján 500 példányban szétküldötte. Kéri a tagtársakat a felhívás terjesztésére és tagok gyűjtésére.